

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО
FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција

Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821(062)
811(062)
316.7(062)
37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (3 ; 2018 ; Штип)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Трета меѓународна научна конференција, 26-27 април 2018, Штип = Филологија, култура и образование : сборник статей / Третья международная научная конференция, 26-27 апреля 2018, Штип = Philology, culture and education : conference proceedings / Third International Scientific Conference, 26-27 April 2018, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2018

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 737 стр. , табели, граф. прикази. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.12.2018. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-593-9

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)
Образование - Собири

COBISS.MK-ID 109270026

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татјана А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓергиевска (Македонија)
Мария Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска-Иванова (Македонија)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софја Заболотная (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Јулиа Дончева (Болгария)
Биљана Мариќ (Боснија и Херцеговина)
Душко Певуља (Боснија и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италија)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Мајкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Србија)
Селена Станкович (Србија)
Тамара Валчич-Булич (Србија)
Ахмед Гюншен (Турција)
Неджати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турција)
Карин Рукэ-Брутэн (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Ученый секретарь

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техническое редактирование

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адрес организационог комитета

Универзитет им. Гоце Делчева – Штип
Филологически факултет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежски државни универзитет
Филологически факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-сајт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalişkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Marica Tasevska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar – CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN MACEDONIA	13
2. Angelovska Irena – MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION- OPPORTUNITIES, ACHIEVEMENTS, IMPROVEMENTS	21
3. Асимопулос Панаџис – НЮАНСЫ НИЦШЕАНСКОГО НИГИЛИЗМА В ФЁДОРЕ ДОСТОЕВСКОМ: «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» И «БЕСЬ»	33
4. Балек Тијана – АКЦИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ФРАЗЕМА С КОМПОНЕНТАМА НЕБО И ЗЕМЉА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КВАЛИФИКАЦИЈА ЉУДСКИХ ОСОБИНА И СИТУАЦИЈА	45
5. Бужаровска Елени – ПРИМАРНОСТА НА СЕМАНТИЧКИОТ ПРИОД ВО АНАЛИЗАТА НА ГЛАГОЛИТЕ	53
6. Величковска Родна – ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ).....	65
7. Веселиновска Снежана Ставрева – СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ	75
8. Гладышева Светлана Николаевна – БЕЛАЯ АРМИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ А. И. КУПРИНА, И. С. ШМЕЛЕВА И Р. Б. ГУЛЯ	87
9. Голаков Костадин, Ниами Емил – СТИЛОТ НА ПРЕВОДОТ НА ДРАМАТА НА А. П. ЧЕХОВ „ВИШНОВАТА ГРАДИНА“ ОД МАРИЈА НАЈЧЕВСКА-СИДОРОВСКА.....	95
10. Грачева, Жанна – ПОХВАЛА, КОМПЛИМЕНТ И ЛЕСТЬ КАК РЕЧЕВОЈ АКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА В. НАБОКОВА)	103
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО	109
12. Грујовска Сашка – ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	119
13. Денкова Јованка – КЕРОЛОВСКАТА ФАНТАСТИКА НА ЈАН ЛАРИ	127
14. Денковска Милица – ПАТУВАЊЕТО КАКО ИСТРАЖУВАЧКИ КОНЦЕПТ ВО КНИЖЕВНИТЕ СТУДИИ.....	139
15. Деревская Евгения – ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ОТНОШЕНИЮ К ТРУДУ (ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)	149
16. Дѳгтева Ярославна – ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД В РОМАНЕ «ИДИОТ» Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО	155
17. Димитриева-Ѓорѓиевска Марина – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС	161

18. Димова Марија Ѓорѓиева – (ИНТЕР)ТЕКСТУАЛНИ ТРАНСМИГРАЦИИ	169
19. Донеv Драган, Крстева Марија – ПОТРЕБАТА ОД ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ	179
20. Ѓорѓиевска Ева – СЕМИОТИКАТА НА „ПРАШКИТЕ ГРОБИШТА“ ОД УМБЕРТО ЕКО	185
21. Erol Çalişkan, Şerife Seher – AN EXAMPLE TO THEATRICAL VILLAGE PLAYS FROM THE BOLU REGION: HASAN PLAY	195
22. Žigić Vesna - SOCIAL NETWORKS AND EDUCATION OF THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED STUDENTS	203
23. Ivanovska Lela – THE ROLE OF METACOGNITIVE LISTENING STRATEGIES IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	213
24. Jugreva Marija – LEXICAL PROCESSING: MODELS OF WORD RECOGNITION	221
25. Караниколова-Чочоровска Луси – ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РАСКАЗОТ „СТАРИТЕ ДНИ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ	229
26. Кирова Снежана, Кузмановска Драгана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО БРОЕВИ ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	237
27. Kitanovska–Kimovska Sonja, Neshkovska Silvana – HANDLING OF CULTURE-SPECIFIC TERMS IN TRANSLATION	247
28. Ковачева Лидија – СИМБОЛИКАТА НА РОЗАТА ВО РИМСКИТЕ ПРАЗНИЦИ И ПОГРЕБНИТЕ ОБИЧАИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ТРАДИЦИЈА	259
29. Kovačević Maја – COMPOUNDS IN THE SERBIAN ENGINEERING DISCOURSE	267
30. Кожинкова Весна – КУЛТУРНИОТ И ЕТНИЧКИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЕГЕЈСКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ РОМАН	275
31. Коцева Ана – A CROSS-CULTURAL STUDY OF COMPLAINT STRATEGIES BY MACEDONIAN AND AMERICAN HIGH-SCHOOL STUDENTS	287
32. Коцева Весна, Тодорова Марија – КРЕИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СО СТРУКТУРИРАН ИНПУТ ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	293
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана – РАЗВОЈОТ НА КУЛТУРАТА ПОД ВЛИЈАНИЕТО НА КОМУНИКАЦИОНИТЕ МЕДИУМИ	301
34. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – КОЛОКАЦИИТЕ КАКО НЕИДИОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	309
35. Кусевска Марија, Ивановска Билјана, Даскаловска Нина – УЛОГАТА НА ЕМПИРИСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ЗА РАЗВИВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	317
36. Kyrchanoff Maksym W. – NON-ACADEMIC FORMS OF CONSTRUCTIVISM IN FOLK HISTORICAL IMAGINATIONS IN MACEDONIA AND SLOVENIA	325
37. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ ПЕЧАТНЫХ СМИ	333

38. Lah Meta – GAMES SERVING AS DIDACTIC TOOLS: ATTITUDES OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	339
39. Леонтиќ Марија – ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	349
40. Лесных Наталья – ДЕ- И РЕМИФОЛОГИЗАЦИЈА ИСТОРИИ В ПЬЕСЕ М. УГАРОВА «ГОЛУБИ».....	361
41. Ljubicic Gordana – IS GRAMMAR-TRANSLATION METHOD REALLY DEAD	371
42. Ljubotenska Dragana – SOCIAL MEDIA AND THE LATEST TENDENCIES IN WORD FORMATION AMONG TEENAGERS	379
43. Маролова Даринка – ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПРЕВОДНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ МЕЃУ СПЕЦИФИЧНИТЕ ГРАМАТИЧКИ ФЕНОМЕНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	385
44. Магдинчева-Шопова Марија, Бошков Тајјана, Јошески Душко – ФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАБОТЕЊЕ	395
45. Мартиновска Виолета – ПРИДОНЕСОТ НА АКАДЕМИК ВЛАДИМИР МОШИЊ ЗА СЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ ВО МАКЕДОНИЈА	405
46. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: НОВИ ИСТРАЖУВАЊА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА ПРАКТИКА	411
47. Митковска Лилјана – ИЗРАЗУВАЊЕ НАДВОРЕШНА ПРИСВОЈНОСТ: МАКЕДОНСКИОТ НАСПРЕМА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	419
48. Младеноски Ранко – ПОЕЗИЈАТА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	429
49. Morris Kevin – CHINESE CUBANS. TRANSNATIONAL ORIGINS AND REVOLUTIONARY INTEGRATION	439
50. Нагина Ксения – ДИАЛОГ М. КУНДЕРЫ И Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО: К ВОПРОСУ О ПРЕСТУПЛЕНИИ И ЕГО МОТИВАХ	451
51. Николенко Делфина Јованова – КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ	461
52. Николовска Виолета – СЕМАНТИЧКО-СИНТАКСИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ НА ГЛАГОЛОТ ЧУВСТВУВА	469
53. Обухова Елена – ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ С РУССКОГО ЯЗЫКА НА МАКЕДОНСКИЙ ЯЗЫК НА ПРИМЕРЕ РОМАНА Д.ДАНИЛОВА «ОПИСАНИЕ ГОРОДА»	477
54. Овсянникова Ксения – РЕДАКТОРСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.	485
55. Павлова Ирена, Ивановска Билјана – ЗБОРООБРАЗУВАЧКИ ПРОЦЕСИ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ИЗВЕДЕНИ ОД СОПСТВЕНИ ИМИЊА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	491
56. Panajotović Artea – YIN-YANG DUALISM IN GETHENIAN BIOLOGY AND POLITICS IN URSULA K. LE GUIN’S THE LEFT HAND OF DARKNESS	499

57. Петреска Весна – ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	507
58. Петровска-Кузманова Катерина – НАРОДНА ДРАМА, МАКЕДОНСКО-РУСКИ ПАРАЛЕЛИ	515
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste – LADY CAROLINE LAMB AND LORD BYRON: GLENARVON - A VAMPIRE OR A WANDERING JEW.....	523
60. Продановска-Попоска Весна – ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ГЛАСОВЕН СИСТЕМ: ВЛИЈАНИЕТО НА МАЈЧНИОТ ЈАЗИК ВО СОВЛАДУВАЊЕТО НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	529
61. Ристова-Михајловска Милена – ЖАНРОТ ПОЛЕМИКА ВО ДОМАШНАТА И СВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА.....	541
62. Рыбачева Лариса – ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	549
63. Сахарова Дарья – МЕСТО НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ: ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕДАКТОРСКИЙ АСПЕКТ	555
64. Сидорова Елена, Швецова Ольга – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ И ВУЗЕ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.	563
65. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ПРОБЛЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО СИНТЕЗА В РУССКОЙ ФИЛОСОФИИ ХХ ВЕКА	571
66. Симоска Силвана – „СВЕТОТ КАКО ПОЛЕ ЗА КУЛТУРЕН НАТПРЕВАР МЕЃУ НАРОДИТЕ“ – ТЕОРИСКИТЕ ПРЕМИСИ ЗА КУЛТУРАТА НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	581
67. Станојоски Игор – КОНКЛУЗИВОТ ВО БУГАРСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ	591
68. Stojanovska-Ilievaska Natasha - THE MACEDONIAN COMPONENT OF THE 1. INTERNATIONAL CORPUS OF LEARNER ENGLISH	597
69. Сулејмани Умит - ПРЕЧКИ ВО КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ ОД АСПЕКТ НА НАСТАВНИЦИТЕ	603
70. Тантуровска Лидија – „ВАСИЛИА ПРЕКРАСНА“	613
71. Тасевска Марица, Миленкоска Милкица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	635
72. Тернова Татјана – ПРОБЛЕМА НОВИЗНЫ В ЛИТЕРАТУРА АВАНГАРДА: РУССКИЙ ИМАЖИНИЗМ	643
73. Тихонова Ольга – ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЖАНРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И ТЕЛЕВИЗИОННОМ КИНО	651
74. Тодорова Марија, Коцева Весна – УСВОЈУВАЊЕ НА ТРЕТ ЈАЗИК (J3)	659
75. Trajchev Stefan, Trajchovska Marina – THE PLURILINGUALISM CONCEPT IN THE LEARNING OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE	665
76. Тренчовска Софија – КАРНЕВАЛИСТИЧКОТО НАСПРОТИ ХУМАНИСТИЧКОТО ДОЖИВУВАЊЕ НА СВЕТОТ	673

77. Тренчовски Горан – ДИОНИЗИСКОТО ВО ДРАМАТА „СЛОВЕНСКИ ОРФЕЈ“	681
78. Ulanska Tatjana – TEACHING CULTURE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM IN ALL LEVELS OF EDUCATION IN MACEDONIA	691
79. Урумова-Марковска Славица - ЃАВОЛОТ И САМОВИЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР И НИВНАТА ИМАГИНАРНА ПРЕОБРАЗБА ВО РАСКАЗИТЕ НА МИТКО МАЏУНКОВ	701
80. Фьон Фам Май – УСТАРЕВИШИЕ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ 1. В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И.А. БУНИНА	709
81. Hadzi-Nikolova Adrijana, Tasevska Marica – EDUCATIONAL TECHNOLOGY, THREAT OR BENEFIT TO TEACHERS	715
82. Чарыкова Ольга – ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНИЦИИ	727
83. Чурсина Дарья – НАИМЕНОВАНИЯ ЖИЛИЩА В ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРАХ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	735
84. Шеху Флорина, Котева Мојсовска Татјана – ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ	741
85. Шутаров Васко – ПРОЕКЦИИ ЗА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, СПОРЕД „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КУЛТУРАТА ВО Р. МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2018-2022 ГОДИНА“	751
86. Wanke Michal – MOVING LAB BEYOND THE BORDERS. RESEARCH NOTES A PROPOS THE FREEDOMBUS INTERDISCIPLINARY PROJECT	759

ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ)

Проф. д-р Родна Величковска,
Институт за фолклор „Марко Цепенков“, Скопје
rodnavel@yahoo.com

Апстракт

Жетвата, со целиот комплекс обичаи, обреди, верувања и пеење, претставува еден од клучните настани во народниот календар. Таа, како и секоја друга традиционална дејност во Македонија, е поврзана со разни обредни и магиски дејства, кои се наследени од далечното минато. Почетокот и крајот на жетвата се проследени со бројни ритуални практики, кои имаат голем број заеднички и општи карактеристики со источнословенските народи, со што се потврдува постоењето на една општословенска појава при обавувањето на обредите и обредното пеење.

Клучни зборови: *Русија, Македонија, културни паралели, жетва, обреди, верувања, пеење.*

Жетвата како аграрна комплексна работна активност, која се состои од ритуали, обичаи, верувања и пеење е еден од клучните настани во народниот календар кој долго време се практикувал низ целиот свет, бидејќи собирањето и складирањето на земјоделските култури се од егзистенцијално значење на човекот.¹ За да се постигнат подобри резултати и да се сочува очекуваниот род, древниот земјоделец сметал не само на работата, туку и на дејствата од магиско-религиозен карактер, како неразвоен дел од работната дејност. За древното потекло на аграрните празници и обреди кај Словените говорат повеќе автори. Некои од нив сметаат дека обредите биле тесно поврзани со работата и со начинот на живеење на селаните.²

Предмет на истражување во овој труд е жетвата и жетварското пеење со цел да се претстават културните паралели помеѓу Македонија и Русија изразени преку жетвата, со целиот комплекс обичаи, обреди, верувања и пеење. Истражувањата се базираат врз моите досегашни истражувања и истражувањата на еминентни руски истражувачи како Олга Пашина³, Галина

¹ Подетално за жетвата и жетварското пеење види кај: Родна Величковска, *Жетварското пеење во Македонија*, Институт за фолклор, "Марко Цепенков", Посебни изданија, кн. 45, Скопје, 2002.

² Земјоделската работа се вршела точно во одреден период, со фиксни датуми, сметано според народниот календар. Ф.Ф. Болонев и М.Н. Мельников, *Поэзия земледельческих праздников, Календарно-обрядовая поэзия сибиряков*, Академия наук СССР, Новосибирск. Издательство „Наука“, Новосибирск, 1981, стр. 3.

³ Ольга А. Пашина, *Календарно-песенный цикл у восточных славян*, Москва, 1998, стр.14; *Календарные обряды и песни, Смоленский музыкально-этнографический сборник*, том 1, Российская Академия музыки им. Гнесинных, Москва, 2003, стр. 525-603; *Традиции жнивных песен русско-белорусского пограничья: Автореферат. Дисертација*, М. 1988, стр. 2; *Жнивние песни восточно-белорусского Полесья // Традиционное народное музыкальное искусство восточных славян (вопросы типологии)*, Сб. трудов ГМПИ им. Гнесиных, М., 1987, стр. 91; *Жатвенные обряды и песни, Народное музыкальное творчество: Учебник / Отв. ред. и автор глав О. А. Пашина*, Композитор, Санкт – Петербург, 2005, стр. 133-141.

Лабкова⁴, Николай Кравцов⁵, истражувањата на Болонев, Мельников⁶ и др. Споредбените истражувања упатуваат на заеднички или скоро идентични елементи во обавувањето на жетварските обреди, обичаи и пеење во кои се воочливи траги на сочуваност на старословенскиот историско-стилски слој на автентичен фолклор.

Навлегувајќи во особеностите на македонската женска обредна пејачка традиција, ќе напомям дека во рамките на овој труд *компаративно се разгледува македонската и руската обредно-пејачка традиција* (со посебен акцент на жетварскиот обреден комплекс.

Истражувањата покажуваат дека раните форми на музичкиот јазик во жетварското пеење се прилично конзервативни и ги задржуваат длабинските етно-културни одлики што можат да се споредат со архаизмите на јазичниот систем, регистрирани на истите територии, така што совпаѓањето на етно-културните карактеристики овозможува да се достигне нивото на решавање на проблемите на историски и етногенетски план.

Жетвата, како и секоја друга традиционална дејност во Македонија, е поврзана со разни обредни и магиски дејства, кои се наследени од далечното минато. Тие магиски практики се разновидни и се изведуваат по одреден редослед. Постојат бројни практики, кои се обавуваат пред почетокот на самата жетва, со цел да се сочува житото од разни несакани влијанија. Вакви слични или скоро идентични обредни практики се среќаваат и во обредите при жетва кај источнословенските народи, распространети кај Белорусите и делумно кај Украинците, малку карактеристични за руската етничка територија. Само се распространети во Псковската, Смоленската и Брјанската област, лоцирани на границата со Белорусија и Украина.⁷

Од теренските истражувања во Македонија дознаваме дека постојат бројни практики кои се извршувале пред почетокот на самата жетва, со цел да се сочува житото од разни несакани влијанија.⁸ Така на пример *почетокот* и *крајот* на жетвата се проследени со бројни ритуални практики, кои имаат голем број заеднички и општи карактеристики кај респективно разгледуваните традиции. Почетокот на жетвата се означувал со симболично зажнејување⁹, кое се вршело со цел успешно да се собере родот на нивите. При *зажњивањето*¹⁰ на рус. „зажинки“ големо значење им се придавало на првите ожнеани класови од кои, според народното верување, зависел целокупниот натамошен тек на жетвата. Така, при зажневањето постоел еден строго утврден ред по кој се одвивале сите жетварски работи. Првата жетварка – највредната, односно онаа „која има лесна рака“, носејќи го лебот на глава ќе ожне една „ракатка“ („песка“, „руковет“, „рукатка“, „рукавенка,“) рус. „пяска“, ја остава на земја, ожнејува уште една и ја положува врз првата, а третата ракатка ја прекрстува преку другите две и така прави крст. За сето тоа време таа го носи (држи) лебот на глава. Од истражувањата на Лобкова дознаваме дека во некои месни традиции во Псковската област на сличен начин се изведува прекрстувањето на првите три ожнеани ракатки. Имено, при претставување на обичајот **таен почеток на жетва**, домаќинката ги пресекла првите три пески, рус. пяски, пред почетокот на жетвата вечерта пред Иванден (7-ми јули) и од првиот грст или ракатка, рус. горсть на пресечени класови, рус. колосъев прави крст. Сложените сламки во крст, истакнува Лобкова, се јавуваат како самостоен знак-симбол, посебен моноелементен фолклорен текст (изразен преку средствата на една

⁴ Галина Лобкова, *Древности Псковской земли, Жатвенная обрядность, Образы, ритуалы, художественная система*, Министерство культуры Российской Федерации, Государственное учреждение культуры „Фольклорно-этнографический центр, С.-Петербург, 2000.

⁵ Николай И. Кравцов, *Славянский фольклор*, Москва, 1976.

⁶ Ф.Ф. Болонев и М.Н. Мельников, *Поэзия земледельческих праздников, Календарно-обрядовая поэзия сибиряков*, Академия наук СССР, Новосибирск. Издательство „Наука“, Новосибирск, 1981.

⁷ Ольга А. Пашина, *Народное музыкальное творчество: Учебник / Отв. ред. и автор глав О. А. Пашина*, Композитор, Санкт – Петербург, 2005, стр. 137.

⁸ Така на пример, на Гурѓовден се прави „потка“, односно, млада (букова или лескова) гранка се забодува во нивата посеана со некоја житна култура, што, според народното верување, има заштитна функција.

⁹ При зажневањето се истакнуваат благослови кои се упатуваат на Господ за добар почеток и среќен и успешен крај на жетвата: рус. *Благослови Господи начала нашей жатвы!*, Старинный календарный обряд „Жатва“ <https://www.youtube.com/watch?v=talr7d1XpIY>

¹⁰ Родна Величковска, *Жетварското пеење во Македонија*, Институт за фолклор, "Марко Цепенков", Посебни изданија, кн. 45, Скопје, 2002, стр. 27.

претфакто-визуелна серија) со магично значење за заштитната и производната насока.¹¹ Во таа смисла се преземале и се вршеле бројни магиски активности, пред сè во врска со првата, односно, највредната жетварка „што има лесна рака“¹², поточно, за работата да се одвива бргу и да тече лесно.

Олга Пашина, проучувајќи ги особеностите на територијалната распространетост на жетварските песни кај источнословенските народи, односно на белоруската и пограничните руски територии,¹³ укажува на тоа дека во некои места зажнејувањето го вршела некоја стара жена, што веројатно е поврзано со барање за ритуална чистота.¹⁴ Во други традиции, исто како и во Македонија, при зажневањето се избира здрава жена и која е „со лесна рака“ за да биде лесна жетвата („легкой руки“, „чтоб жатва была легкой“.¹⁵ Воедно таа би требало и убаво да пее, како што е истакнато и во песната „Зажнеј, запеј, тенка Руже“ (Види пример бр. 1).

Оној што ја координирал жетвата, односно ја „просиџал постата“, т.е. го држел правецот и го означувал редот, „постата“, во правец на жнеенењето, се вика „постација“. Тоа обично бил некој млад и вреден маж, најчесто и самиот сопственик на нивата, кој ја одредувал должината и ширината на постата, односно делот што се жнеел во една насока – фронтално, во зависност од бројот на жетварите. Постацијата се наоѓал на почетокот и тој ја „поставувал постата“. Всушност тој ги водел жетварите и од него зависело темпото на жнеене. Исто така, тој ги врзувал и сноповите откако ќе се ожнеела нивата (Види пример бр.2).

Последниот жетвар, кој се наоѓал на крајот од постата, исто така имал важна улога при жнеенењето. Тоа најчесто била некоја млада невеста или мома и се вика „крајцика“ или „опашарка“. Таа „вртела крај“ и требало да жнее со исто темпо како и постацијата за да не се „посрами“ пред другите жетвари, односно, требало да напредува во иста линија со постацијата, бидејќи останатите жетварите се управувале по нив, како во песната „Удри крај, девојко, на крај да идемо“ (Види пример бр.3).

Крајот¹⁶ на жетвата (познат и како, мак. „дожневка“, рус. „дожинки“ „пожинки“¹⁷), и кај Македонците и кај Русите се означувал со правење на т.н. „брада“, како составен дел од жетварските обреди и обичаи. Така на пример од истражувањата на Пашина дознаваме дека северо-западната подзона на Русија се одликува со специфична терминологија, врзана за дожневката. „Дожинки“, односно, дожневката ја нарекуваат брада, односно на руски *бородой*, а главен ритуален предмет е последниот сноп, кој добил антропоморфен изглед (цитат на руски: „которому придавали антропоморфный вид – *спорыньей*“. Во некои села брадата ја нарекуваат и *коза* или *козлиной бородой*.¹⁸ Руските песни при дожневка, рус. *дожиночные песни*, содржат величење на домаќинот на нивата на која работеле жетварките, а како на пример во песната

¹¹ Галина Лобкова, *Древности Псковской земли, Жатвенная обрядность, Образы, ритуалы, художественная система*, Министерство культуры Российской Федерации, Государственное учреждение культуры „Фольклорно-этнографический центр, С.-Петербург, 2000, стр. 45.

¹² Николай И. Кравцов, *Славянский фольклор*, Москва, 1976, стр. 56.

¹³ О. А. Пашина, *Традиции жнивных песен русско-белорусского пограничья: Автореферат. Дисертација*, М. 1988, стр. 2; *Жнивние песни восточно-белорусского Полесья // Традиционное народное музыкальное искусство восточных славян (вопросы типологии)*, Сб. трудов ГМПИ им. Гнесиных, М., 1987, стр. 91.

¹⁴ *Старушка зажинала, чтоб не болели спины у женщин. Самую лёгенькую, не тяжёлую, чтоб она устала хорошо, поднялася... Не каждая! Другая зажнеть – руки будут болеть и спина!* (Глн. Яковлево, Новский), Ольга А. Пашина, *Календарные обряды и песни, Смоленский музыкально-этнографический сборник, том 1, Российская Академия музыки им. Гнесиных, Москва, 2003, стр. 526-527.*

¹⁵ Подетално види кај Ольга А. Пашина, *Календарно-песенный цикл у восточных славян*, Москва, 1998, стр. 140. Ольга А. Пашина, *Календарные обряды и песни, Смоленский музыкально-этнографический сборник, том 1, Российская Академия музыки им. Гнесиных, Москва, 2003, стр. 526-527.*

¹⁶ е сврзан за ожневањењето на последните стракови (класови) жито. Подетално види кај Родна Величковска, *Жетварското пеење во Македонија*, Институт за фолклор, "Марко Цепенков", Посебни изданија, кн. 45, Скопје, 2002, стр. 35.

¹⁷ Ольга А. Пашина, *Жатвенные обряды и песни, Народное музыкальное творчество: Учебник / Отв. ред. и автор глав О. А. Пашина, Композитор, Санкт-Петербург, 2005, стр. 133.*

¹⁸ Подетално види кај Ольга А. Пашина, *Календарные обряды и песни, Смоленский музыкально-этнографический сборник, том 1, Российская Академия музыки им. Гнесиных, Москва, 2003, стр. 538.*

*Хадил казёл пу мяжи, дивовался барады, ја пееле жетварите кога ја плетеле брадата на нивата. Од друга страна, се среќаваат и песни преку кои ги исмеваат жетварките кои заостануваат при жнеењето: рус. *Мы пожались, а соседи остали – им поём „козла“* (Псковская област).¹⁹ Слична е состојбата и во македонските обичаи и песни. Ако некој заостанел во жнеењето, останатите го нарекувале „коза“ и при тоа ја пееле песната: „Остана ти крива коза“ (Види пример број 4). Очигледно е дека жетварската обредност и пеене исто така избилува со изрази и термини кои им се својствени на многу краеве на Македонија и Русија.*

Галина Лобкова, проучувајќи ја жетварската обредност во Псковската област (Русија), претставите и верувањата на земјоделците како основа на фигуративниот систем на фолклорот и обредната содржина од теренската работа се осврнува на: 1. врските „човек – поле“ (нива); 2. виталната сила на лебот; 3. претставите за силите на невидливиот свет (разни демонски суштества, русалки и сл.); 4. претставите за силите на земјата „коза“, жетварка – нива; 5. покровителските сили (култот на претците; кукавицата) и 6. Сонцето – стихииите – полето, истакнувајќи притоа дека фолклорните текстови во системот на жетварските обреди (структура, семантика и функција) имаат свое место во културната традиција на северните и централните региони на Псковската област.²⁰

Воглавно и кај Македонците и кај Русите ритуалите се одликуваат со колективниот начин на изведување и таа колективност е изразена во начинот на пеене, каде што главна улога имала жената,²¹ со нејзината целосна посветеност и грижа за правилно вршење на обредите, при пеенењето и за време на самата работа, бидејќи таа се смета за пронаоѓач и одгледувач на житната култура.²² (Види го прилогот со нотни и текстни примери).

Богатата тематика на жетварските песни нуди можност да се направи класификација, држејќи се до вообичаениот редослед на изведувањето на жетварските работи, поткрепени со пригодни песни. На прво место доаѓаат песните во кои се среќаваат темите поврзани со работата и имаат определено место во периодот на жетвата. Тие се пеат „наутро“, „напладне“, „пред вечер“ и „на враќање“ од нивите²³ и имаат строго утврден обредно-магиски карактер и редослед. Во таа смисла не е без значење што се пееле посебни песни при „започнувањето на жетвата“²⁴, при „првата поста“ и што постоеле песни за најдобриот „постација“²⁵. Исто така, посебни песни се пееле „додека жетварите се одморале“, и конечно, „на крајот на жетвата“, како завршен чин на целата жетварска дејност.

Како што беше на почетокот истакнато, жетвата како комплексна активност во Македонија и Русија се состои од обреди, обичаи, верувања и пеене на жетварски песни. Во

¹⁹ Ольга А. Пашина, Жатвенные обряды и песни, Народное музыкальное творчество: Учебник / Отв. ред. и автор глав О. А. Пашина, Композитор, Санкт - Петербург, 2005, стр. 140.

²⁰ Лобкова, Галина. *Древности Псковской земли, Жатвенная обрядность, Образы, ритуалы, художественная система*, Министерство культуры Российской Федерации, Государственное учреждение культуры „Фольклорно-этнографический центр, С.-Петербург, 2000.

²¹ во оваа обредна сфера и во т.н. „женски“ песни, архаичната митопоетска рамнотежа Земја – Жена почива на фактот дека земјоделието спаѓа во типот на најстарите женски дејности, види *Мифы народов мира*, Т. 1, Москва, 1982, стр. 178-180; Боряна Александрова, „За музикалниот език на песните, сврзани со летен земеделски труд“ (по материали од Благоевградска община), "Пирин пее '85", Иследования и материали, БАН, Институт за фолклор – Етнографски институт со музеј, Софија, 1990, стр. 107.

²² Според една античка легенда, тоа ѝ се припишува на божицата Изиди, Dž. Dž. Frejzer, *Zlatna grana*, II (Proučavanje magije i religije), BIGZ, Beograd, 1977, стр. 106.

²³ Како на пример песната: „*Ох наша жита реденька, забалела сјредника (половина) / Ой, нам пара дамой иди, на тѐплаю вячерюшку (вечера) / на тѐплаю вячерюшку, на мягкаю пастелюшку*“, (ППЗ - Песни Псковской замли. Вып. 1. Календарно-обрядовые песни Сост. А.М. Мехнецов. Л., 1989, № 370, с.248-249, Ольга А. Пашина, Жатвенные обряды и песни, Народное музыкальное творчество: Учебник / Отв. ред. и автор глав О. А. Пашина, Композитор, Санкт-Петербург, 2005, стр. 139).

²⁴ Се пеела песната „*Зажни, Ружо, Ружо, танзе најнапреде, / Белки ти је, Ружо, ленка рака*“, со цел работата да се одвива бргу и лесно да тече.

²⁵ „*Постаци, црвен трендафил / Не вакај поста широка, / Поста на дробни аргати*“, Родна Величковска, *Жетварското пеене во Македонија*, Институт за фолклор, "Марко Цепенков", Посебни изданија, кн. 45, Скопје, 2002.

почетокот, ова пеење било од синкретичка природа, а потоа постепено се здобивало со останати функции, кои се развивале и се негувале сè до појавата и примената на новата технологија во земјоделското производство, што довело до неговото неповратно губење.

Резултатите од истражувањата покажаа дека архаичните пластови на жетварскиот обреден фолклор во себе содржат своеобразни информациски кодови на почетните етапи на формирањето на културите. Претставувањето на обредните комплекси и фолклорните текстови врзани за аграрно-продуцирачката магија и култот на претците, жетварските обреди и инкантиции, повици и др. ги чуваат и откриваат длабинските етнокултурни својства и карактеристики. Таквите признаци како синкретичност, врската со митолошките претстави, посебната функционална закономерност во календарско-земјоделските обреди и трудовите процеси, дозволуваат да се навлезе во суштината на фолклорните текстови од најраниот пласт на народната традиционална култура. Решавањето на задачите за историско-типолошката оценка на жетварската обредност кај Македонците и Русите треба компаративно да се набљудува и со другите сродни словенски традиции.

На крај ќе заклучиме дека споредбените културни традиции на Македонците и Русите ги откриваат следните врски:

1. Заедништвото на календарско-обредниот систем кое се пројавува на ниво на еден модел на распределеност на ритуално-трудовиот процес;
2. Сочуваноста на еден систем на претстави и верувања (природни и надприродни сили, митолошки претстави и др).
3. Основните разлики кои се однесуваат на фолклорната појавност во однос на календарско-земјоделскиот циклус, кој се манифестира со особености на јазичките средства на самите фолклорни текстови.

Што се однесува до фолклорните текстови во системот на жетварските обреди и пеење кај Русите и Македонците може да се забележи дека:

- на сличен начин се искажуваат обредно-магијските дејства, исполнети со молитвени обраќања на почетокот и крајот на жетвата;
- постојат слични или идентични обреди и обредно пеење при жатневањето;
- се среќаваат песни наменети за првата жетварка како ритуален специјалист;
- на сличен начин е изразено поставувањето на обредната трпеза на полето;
- на сличен начин се обавуваат обредните постапки при првиот сноп;
- постојат слични или идентични обреди и обредно пеење при дождевањето, и ритуалот на правење „брада“ и
- се забележуваат слични или идентични ритуали врзани за последниот сноп и магичните својства на последните класови жито итн.

Прилог со текстуални и нотни примери

1. Зажни запеј тенка Руже

$\text{♩} = 52$ Слободно

За - жни за - пеј, мо - ри, тен - ка
 Ру - же ле, за - жни за - пеј пеј,
 (и) ле - ле, тен - ка Ру - же, и!

Зажни запеј, мори, тенка Руже, ле,

зажни запеј, и! (и) леле, тенка Руже, и!
 белки ти је рака лека,
 рака лека, полез полек!
 Ем зажнала, запејала.

АИФ м.л. 2708, с. Конче, Радовишко; појот Рајна Јованова („вртачка“), Тана Младенова и Лена Лазарева („бучачки“); снимил Ѓорѓи Ѓорѓиев (1979); дешифрирала и мелографира Родна Величковска; се пее наутро.

2. Постаџијо, големџијо

(Кетеново, Кратовско)

♩ = 252

Пос-та-џи-јо, пос-та-џи-јо го-лем-џи-јо,
 (еј), го-лем-џи-јо, и!

Постаџијо, постаџијо гилемџијо,
 (еј), големџијо, и!
 Твоја нива е голема,
 ама туѓи се аргати.

Тој до него - крива шија,
 тој до него - жут каравиљ,
 тој до него - цвеќе ружа,
 тој до него - ѓул трендафил.

АИФ м. л. бр. 1717, с. Кетеново, Кратовско (1970); пое Деса Андреева; снимил и дешифрирал Арсен Крстевски; мелографира Родна Величковска; Жетварска песна, се пее во текот на денот.

3. Удри крај, девојко, на крај да идемо

♩ = 84 Слободно

Уд-ри крај де-вој-ко на
 крај да и-де-мо, на крај
 (ај) и-ма, мо-ме, (и) го-ле-ма
 о-о-о-о-бла-га, и!

Удри крај, девојко, на крај да идемо,
 на крај има, моме, голема облага, и!

заедно да спијат, да се не задеват.
 Момчето легнало како рудо јагне,
 а девојче, моме, метка се, преметка,

Облагат се, моме, момче и девојче, Метка се, преметка како мрена риба...

АИФ м. л. бр. 3428, с. Железница, Кратовско (1990); појот: Цвета Стефанова и Јелица Димитрова; снимила Весна Матијашевиќ; дешифрирала и мелографира Родна Величковска; се пее попладне (незавршена).

4. Остана ти крива коза

♩ = 128 (Кетеново, Кратовско)

Ос - та - на ти кри - ва ко - за,
да - до ле мо - ри, Стој - ко ле,
да - до ле, Стој - ко ле, и!

Остана ти крива коза, <u>дадо ле, Стојко ле,</u> <u>дадо ле, Стојко ле, и!</u>	<u>бате ле, Стојане,</u> <u>бате ле, Стојане, и!</u> Терај коза ју козара, <u>бате ле, Стојане,</u> <u>бате ле, Стојане, и!</u> а момата ју кошара, <u>бате ле, Стојане,</u> <u>бате ле, Стојане, и!</u>
--	---

АИФ м. л. бр. 3431, с. Кетеново, Кратовско (1990); пое Јана Стојанова со младите невести од забава; снимила Весна Матијашевиќ; мелографира и дешифрира Родна Величковска

5. Гыворило ядреное жито

Гы - во - ри ло я - д(ы) - ре - но - е жи - то.
- Не хо - цу ш(и) я у по - ле сто - я - ти,
Да и ѱ по - ле сто - я - ти, ко - ло - сом ма - ха - ти.

Гыворило ядреное жито:

- Не хочу ш я у поле стояти,
 Да и ў поле стояти, колосом махати.
 А хочу ш я, ядреное жито,
 А я ў поле копами, а я ў поле копами,
 А я ў овине складнями, ой, а я ў овине складнями.

Ольга А. Пашина, Календарные обряды и песни, Смоленский музыкально-этнографический сборник, том 1, Российская Академия музыки им. Гнесинных, Москва, 2003, стр. 556, песна број 1.

6. Ишёл козёл по мяже дивовался ў борде

Ишёл козёл по мяже, ишёл козёл по мяже дивовался ў борде.

Ольга А. Пашина, Календарные обряды и песни, Смоленский музыкально-этнографический сборник, том 1, Российская Академия музыки им. Гнесинных, Москва, 2003, стр. 580, песна број 58.

7. До краю дождёмся горелки напёмся

До краю дождёмся, горелки напёмся, горелки напёмся.

Ольга А. Пашина, Календарные обряды и песни, Смоленский музыкально-этнографический сборник, том 1, Российская Академия музыки им. Гнесинных, Москва, 2003, стр. 580, песна број 57.